

SATISFACTIO, SIVE POENITENTIA SACRAMENTALIS.

Vide verb. POENITENTIAE SACRAMENTUM, art. 3 per tot.

SCANDALUM.

SUMMARIUM.

1. Scandalum quid importet, et sit physice? — 2. Item quid sit moraliter? — 3. Explicatur definitio scandali per singulas ejus particulas. — 4. Scandalum dividitur in activum, seu datum, et in passivum seu acceptum. — 5. Scandalum activum quid sit? — 6. Scandalum passivum quid sit? — 7. Scandalum activum est duplex, directum et indirectum. — 8. Scandalum activum directum quid sit? — 9. Scandalum activum indirectum quid sit? — 10. Scandalum passivum item est duplex, scilicet datum et acceptum. — 11. Scandalum passivum datum quid sit? — 12. Scandalum passivum acceptum quid sit? — 13. Scandalum passivum acceptum subdividitur in scandalum pusillorum, et in scandalum Pharisaeicum, et quid sit utrumque? — 14. Scandalum activum, sive directum, sive indirectum, est peccatum mortale vel etiam veniale pro ratione peccati gravis vel levis, ad quod inducit. — 15. Scandalum activum, nescit directum, sed etiam indirectum contrahit malitiam specie distinctam contra charitatem in confessione explicandum. — 16. Scandalum mere passivum est evitandum seu impediendum, quotiescunque nulla ratio necessitatis vel utilitatis propriae vel alienae cogit nos dicere vel facere aut omittere aliquid, ex quo praevidemus proximum esse scandalizandum. — 17. Non est tamen obli-

(1. Scandalum proprie et physice importat, et significat, seu declarat aliquid in via positum, in quod ambulans impingat et corruat. Et idem etiam est offendiculum. Sic Joannes Kahl, alias Calvinus, in suo magno *Lexico*, verb. *Scandalum*. Unde scandalum physice « est offendiculum in via praebens itinerantibus occasionem lapsus. » Sic in re communis.

(2. Moraliter autem, « scandalum est offendiculum spirituale, quo quis offendit, et in peccatum ruat. » Seu expressius et clarius: « Scandalum est dictum, vel factum, seu omissum minus rectum praebens alteri occasionem ruinae spiritualis, seu peccandi. » Sic in re communis.

(3. Dicitur primo, quod scandalum sit dictum, vel factum, quia solum loquendo vel agendo possumus esse proximo occasio ruinae spiritualis, non autem cogitando, ut de se patet, cum cogitatio tanquam mere interna et occulta in corde non possit extrinsece proximum scandalizare, et ideo in definitione scandali non additur vel *concupitum*, sicuti in definitione peccati. Dicitur secundo vel *omissum*, per quod intelligitur omnis omissio externa, seu non dictum, non factum potens proximum scandalizare, ut omissio sacri, horarum, non dicta veritas, non facta debita defensio innocentis, et hujusmodi. Dicitur tertio *minus rectum*, hoc est aut per se malum, aut speciem mali habens, quia non solum dictum, vel factum, seu omissum per se et ex natura sua malum et peccaminosum, sed etiam dictum vel factum, seu omissum habens tantum speciem mali ex circumstantiis personae, loci et

temporis, potest habere rationem scandali, si proximo occasionem peccandi praebitura sit. Dicitur quarto: *Praebens alteri occasionem ruinae spiritualis, seu peccandi*, ad denotandum quod occasio debet esse vera, sive interim scandalizans intendat *expresse* ruinae spiritualem proximi, quod est diabolicum, sive tantum *interpretative* dicendo, vel faciendo aut omittendo id ex quo praevidet aut praevidere debet proximum forte lapsurum.

(4. Scandalum dividitur in activum seu datum, et in passivum seu acceptum. Sic doctores communiter. (3. Scandalum activum seu datum, est illud proxime definitum per singula verba mox explicata, nempe scandalum activum est « dictum, vel factum, seu omissum minus rectum praebens alteri occasionem ruinae spiritualis, seu peccandi. » Est in re communis. (6. Scandalum passivum est « ipsa ruina spiritualis proximi in peccatum contingens ratione dicti vel facti, seu omissi alterius minus recti. » Est in re communis. Et sic hoc scandalum passivum opponitur scandalo activo tanquam causae suae effectus.

(7. Scandalum activum est duplex, scilicet unum rectum, vel proprium, seu per se inductivum, et aliud indirectum, vel improprium, seu per accidens inductivum, aut occasionativum tantum. Sic doct. commun. (8. Scandalum activum directum, vel proprium, seu per se inductivum, est, cum quis directe, et expressa intentione, dat alteri occasionem peccandi suadendo, consulendo, inducendo, vel malo exemplo faciendo aliquid, quod per se est inductivum ad pecca-

gatio impediendi scandalum mere passivum, quoties urget necessitas vel utilitas propria dicendi vel faciendi aut omittendi aliquid caeteroquin non malum, quamvis exinde alii sumpturi sint occasionem peccandi. — 18. Ob evitandum praecise scandalum aliorum probabilius omittenda non sunt opera praecipi, sive naturalis, sive divini, sive humani. — 19. Hinc quamvis multi velint feminam scientem aliquem in particulari se turpiter amare, quoties eam aspiciat, posse et debere sacro abstinere die festo semel, atque iterum ad peccatum illud evitandum: alii tamen universaliter sustinent, quod ob evitandum praecise scandalum non sint omittenda ulla opera praecipi. — 20. Opera tantum consilii omittenda sunt, vel ad aliquod tempus differenda ob evitandum scandalum pusillorum inde secuturum. — 21. Nullimode tamen omittenda sunt opera consilii ob evitandum scandalum Pharisaeicum. — 22. Ob evitandum scandalum pusillorum, et a fortiori Pharisaeicum, raro vel nunquam adest obligatio subeundi gravem et magnam jacturam in propriis bonis temporalibus. — 23. Adest tamen obligatio subeundi leve et modicum damnum in propriis bonis temporalibus ad evitandum scandalum pusillorum. — 24. Potest esse scandalum activum sine passivo, et econtra passivum sine activo. — 25. Utilius scandalum nasci permittitur, quam veritas relinquatur.

(4. Scandalum dividitur in activum seu datum, et in passivum seu acceptum. Sic doctores communiter. (3. Scandalum activum seu datum, est illud proxime definitum per singula verba mox explicata, nempe scandalum activum est « dictum, vel factum, seu omissum minus rectum praebens alteri occasionem ruinae spiritualis, seu peccandi. » Est in re communis. (6. Scandalum passivum est « ipsa ruina spiritualis proximi in peccatum contingens ratione dicti vel facti, seu omissi alterius minus recti. » Est in re communis. Et sic hoc scandalum passivum opponitur scandalo activo tanquam causae suae effectus.

(7. Scandalum activum est duplex, scilicet unum rectum, vel proprium, seu per se inductivum, et aliud indirectum, vel improprium, seu per accidens inductivum, aut occasionativum tantum. Sic doct. commun. (8. Scandalum activum directum, vel proprium, seu per se inductivum, est, cum quis directe, et expressa intentione, dat alteri occasionem peccandi suadendo, consulendo, inducendo, vel malo exemplo faciendo aliquid, quod per se est inductivum ad pecca-

tum, et sic intendendo ruinae spiritualem proximi, sive *formaliter* ob damnum spirituale proximi, quod est diabolicum, sive *materialiter* ob propriam delectationem vel utilitatem, quod est humanum et proprium hominis, ut si quis verba obscena proferat, vel turpia et lasciva peragat coram muliere, ut ipsam ad secum carnaliter peccandum inducat; ipse enim gravissime peccat peccato scandali, licet *formaliter* non intendat ruinae spiritualem talis mulieris, sed solum suam carnalem. *Communis*.

(9. Scandalum activum indirectum, vel improprium seu per accidens inductivum, aut occasionativum tantum, est, cum quis dicit vel facit seu omittit dicere vel facere aliquid quod licet ex natura sua et per se non sit malum, speciem tamen mali praesefert, quo ipse praevidet vel praevidere debet alios scandalizandos, vel de facto scandalizari advertit. Ut si quis feminam populo suspectam domi suae retineat, is peccat peccato scandali, teneturque ad ipsum publicum scandalum removendum, talem feminam e domo sua dimittere, quamvis revera nullum subsit peccatum, nec periculum peccati. Unde Apostolus *I ad Thessalonicenses*, c. v, v. 22, expresse dicit: *Ab omni specie mali abstinete vos. Et I ad Corinth. c. viii, v. 9 et seq.*, eos severe monebat, ne recumberent in idolio, id est loco, ubi carnes idolis immolatae comedebantur, quod licet per se non esset malum, tamen habeat speciem mali ad scandalum pusillorum seu infirmorum, ibi: *Videte, ne forte haec licentia vestra offendiculum fiat infirmis; si enim quis viderit eum, qui habet scientiam, in idolio recubentem; nonne conscientia ejus, cum sit infirma, aedificabitur ad manducandum idolothyta? Et peribit infirmus in tua scientia frater, propter quem Christus mortuus est. Et infra, v. 13, concludit: Quapropter si esca scandalizat fratrem meum, non manducabo carnem in aeternum, ne fratrem meum scandalizem.*

(10. Scandalum passivum est duplex, scilicet scandalum passivum datum et scandalum passivum acceptum; seu clarius, scandalum passivum datum simul et acceptum, et scandalum passivum non datum, sed duntaxat acceptum. Sic in re doctores communiter.

(11. Scandalum passivum datum simul et acceptum, est illud quod vere oritur ex alterius dicto vel facto seu omissio ex natura sua et per se, quia revera malum est, vel speciem mali habet, ut merito inde proximus sumat occasionem ruinae spiritualis. Sic in re communis.

(12. Scandalum passivum non datum, sed duntaxat acceptum est, quo quis ex alterius dicto vel facto seu omissio, praeter omnem ejus intentionem, et praeter ipsius dicti vel facti seu omissi naturam et conditionem, ex sola sua sinistra apprehensione sumit occasionem ruinae spiritualis et peccati. Sic in re communis.

(13. Et hoc scandalum passivum non datum, sed duntaxat acceptum subdividitur

in scandalum pusillorum, quod ex sola hominis ignorantia, vel infirmitate, seu fragilitate provenit, et in scandalum Pharisaeorum, quod ex mera malitia seu malignitate alterius procedit. Et tunc dicitur *scandalum Pharisaeicum* a Pharisaeis, qui propria malitia, malignitate et invidia erga Christum, male, ne dicam pessime, interpretando clarissima ejus miracula, optimam ejus doctrinam, sanctissimamque conversationem, scandalizati sunt. *Communis*.

(14. Scandalum activum, sive directum, sive indirectum, est peccatum mortale vel etiam veniale pro ratione peccati gravis, vel levis, ad quod inducit. *Communis* et certa. Unde non indiget probatione.

(15. Scandalum activum, nescit directum, sed etiam indirectum, contrahit malitiam specie distinctam contra charitatem in confessione explicandum. *Communissima* quoad primam partem, et *communior* quoad secundam. Et ratio primae partis est, quia, si peccat contra charitatem, proximi salutem debitam, qui non corripit errantem, a fortiori, qui inducit ad errorem; unde certum est apud omnes, scandalum activum directum, quo directe intenditur ruina spiritualis proximi, esse peccatum speciale contra charitatem proximi gravissimum, ideoque specialiter explicandum in confessione una cum specie peccati, et circumstantiis personae inductae ad ipsum peccatum. Ratio autem secundae partis est, quia in omni peccato damnifico commisso in proximum sufficit voluntas interpretativa; seu voluntarium indirectum, ponendo scilicet voluntarie causam, ex qua praevidetur secuturum damnum proximi, quamvis directe non intendatur; ergo etiam ad speciale peccatum scandali contra charitatem sufficit voluntas interpretativa, seu voluntarium indirectum, nempe dicere vel facere, seu omittere aliquid, ex quo praevidetur secutura ruina spiritualis proximi, quamvis ea directe non intendatur; tum quia ex praeccepto charitatis tenemur non solum ad non procurandam ex propria industria ruinae spiritualem proximi, sed etiam ad nos abstinendum a causa injusta, ut proximus spiritualiter ruat, adeoque etiam in scandalo activo indirecto tenemur explicare speciem peccati, ad quam proximum ratione talis scandali inducimus.

(16. Scandalum mere passivum est evitandum, seu impediendum, quotiescunque nulla ratio necessitatis vel utilitatis propriae, vel alienae cogit nos dicere vel facere, aut omittere aliquid, ex quo praevidemus proximum esse scandalizandum seu sumpturum occasionem peccandi. *Communis*. Et ratio est, quia lex charitatis nos obligat impedire, cum facile possumus sine nostro aut alieno incommodo, etiam damna temporalia proximi, et sic a fortiori ejus damna spiritualia seu peccata.

(17. Non est tamen obligatio impediendi scandalum mere passivum, quoties urget necessitas vel utilitas propria dicendi, vel faciendi aut omittendi aliquid caeteroquin

non malum, quamvis exinde alii sumpturi sint occasionem peccandi. *Communis*. Et ratio est, quia tunc non sumus nos causa, quod proximus peccet, cum necessitas, vel utilitas propria nos urgeat ad id licite dicendum, vel faciendum aut omittendum; unde si exinde proximus peccet, peccatum debet ejus malitiæ imputari, alias non possemus unquam quidquam nobis necessarium, utile, aut cæteroquin non malum licite dicere vel facere aut omittere ob evitandum tale proximi scandalum, quod nemo audebit asserere.

(18. Ob evitandum præcise scandalum aliorum probabiliter omittenda non sunt opera præcepti sive naturalis, sive divini, sive humani. Sic S. Thomas, 2-2, quæst. 53, art. 7; Castrop., tom. I, tract. 6, disput. 6, punct. 16, num. 3; Pasqualig., *De sacrific.*, quæst. 1347; Henno, tom. I, tract. 2, *De virtutibus*, disp. 6, art. 3, conclus. 3; Illsung, tract. 3, num. 111; Felix Potestas, tom. I, part. II, cap. 2, num. 338, et communior aliorum. Et ratio est, quia ordine charitatis salus propria præferenda est saluti proximi, unde quisquis curare debet ut prius ipse præcepta impleat, quam ut curet, quod impleat alter; cum obligatio servandi præcepta sit primaria, et obligatio vitandi scandalum sit secundaria; et certe nisi ostendatur præceptum tunc non obligare, clarum est non posse omitti ob evitandum præcise scandalum aliorum, ut habetur ex c. *Cum ex injuncto* 2, De novi operis nuntiatione, ibi: « Quæ sine mortali peccato omitti non possunt, non sunt pro vitando scandalo omittenda. »

(19. Hinc quamvis multi velint feminam scientem aliquem in particulari se turpiter amare, quoties eam aspicit, posse et debere sacro abstinere die festo semel atque iterum ad peccatum illud evitandum: alii tamen universaliter sustinent, quod ob evitandum præcise scandalum non sint omittenda ulla opera præcepta. *Vide verb. FEMINA*, a num. 14 ad num. 26, ubi multa ad rem.

* Qui tuentur opera bona jure naturali affirmativo vel lege humana præscripta posse aliquando omitti vel differri ad scandalum pusillorum declinandum, his potissimum exemplis utuntur. « Correctio peccatorum est de lege naturali affirmativa; sicuti etiam eosdem punire, si in malo persistere velint: et tamen cessat hæc obligatio, si aut ex correctione, aut ex punitione prudenter prævideatur oritura seditio in republica. Præterea certum est præceptum de vitando scandalo esse juris naturalis: cum igitur observatio præcepti naturalis prævaleat observationi juris positivi humani, hæc observatio suspendenda erit, quoties exsequi nequeat absque pusillorum scandalo. » Ita Cuniliati, tract. 4, *De 1 Decal. præcept.*, cap. 9, § 6, num. 6, qui num. 7 subdit: « Hinc debet abstinere a sacro audiendo, etiam die festivo, si prudenter prævideres, te domo discedente, gravem rixam inter domesticos esse exsurrecturam. Similiter teneretur mulier abstinere

ab eodem pio opere, et aliquoties se domi continere, sciens talem hominem impudico erga ipsam amore deperditum, illam expectare, ut, quo pergit, eandem sequatur, et in ecclesia impudicitiam suam aspiciendo et declarando depascatur; dixi aliquoties: nam si inhonestus ille non desisteret ab ea singulis festis expectanda, neque ullus esset modus illum avertendi a spirituali hac persecutione, contempto scandalo Pharisæico, deberet mulier modeste composita ecclesiam adire, et Christianorum munera adimplere: ex his similia deducas *.

(20. Opera tantum consilii omittenda sunt, vel ad aliquod tempus differenda, ob evitandum scandalum pusillorum ex ignorantia vel infirmitate seu fragilitate inde secuturum. S. Thomas, *l. c.*; Castrop., *l. c.*; Henno, *l. c.*; Felix Potestas, *l. c.*, n. 343; Diana, part. v, tract. 6, resp. 23; Sporer, tom. II, tract. 5, c. 1, sect. 2, num. 31, ubi testatur de communi. Sic spontanea peregrinatio ad aliquod sanctuarium, ingressus voluntarius in religionem, et hujusmodi sunt omittenda, vel ad aliquod tempus differenda, donec pusilli, qui inde ex ignorantia, vel infirmitate, seu fragilitate scandalizabantur, admoniti et informati de justis motivis et rationibus pro tali peregrinatione et ingressu in religionem, et hujusmodi non amplius scandalizentur.

(21. Nullimode autem omittenda sunt opera consilii ob evitandum scandalum Pharisæicum. *Communis*. Et ratio est, quia scandalum Pharisæicum oritur ex mera malitia et pravo affectu illorum qui se scandalizant, cum ipsi non sint in necessitate, sed mera et libera malitia; unde de ipso Pharisæico scandalo non est curandum, nec ullum opus bonum est omittendum ob ipsum vitandum; non enim tenemur aliorum malitiæ condescendere cum tali damno nostro spirituali; unde de istis Christus Dominus *Matthæi* 15 dicit: *Sinite illos, cæci sunt, et duces cæcorum.*

(22. Ob evitandum scandalum pusillorum, et a fortiori Pharisæicum, raro vel nunquam adest obligatio subeundi gravem et magnam jacturam in propriis bonis temporalibus. Castrop., *loc. cit.*, part. xvii; Sporer, *loc. cit.*, num. 32; Diana, *loco citato*; Suarez, et alii; Sanchez, in *Decalog.*, lib. I, cap. 7, num. 11; La Croix, lib. II, num. 146, et alii. Et ratio est, quia, quando inde oritur magnum et grave damnum, est veluti moralis impotentia vitandi talem occasionem, et tunc adest sufficiens causa eam permittendi, ponendo rem indifferentem, adeoque, etc.

(23. Adest tamen obligatio subeundi leve et modicum damnum in propriis bonis temporalibus ob evitandum scandalum pusillorum. *Communis* cum S. Thoma, *loc. cit.*, art. 8, et Sporer, *loc. cit.*, num. 32. Et ratio est, quia bonum spirituale proximi ordine charitatis præferendum est bono temporali proprio, maxime si inde oriatur solummodo leve et modicum damnum, ut loquitur conclusio.

(24. Ut aliquis peccet peccato scandali, non requiritur, quod alter de facto peccet, sed sufficit, si credatur probabiliter peccaturus; unde potest esse scandalum activum sine passivo, sicuti econtra potest esse scandalum passivum sine activo, ut de facto fuit in Pharisæis, qui se scandalizarunt ex sanctissimis Christi verbis et miraculosis-

SCANDALOSA PROPOSITIO.

Vide verb. PROPOSITIONES DAMNATÆ, num. 35.

SCHISMA SCHISMATICI.

SUMMARIUM.

1. Schisma genericè, et large sumptum quid significet? — 2. Schisma multipliciter contingere potest, et accipi, tam in bonam quam in malam partem, et assignatur. — 3. Schisma simpliciter prolatum, in malam partem usurpatur. — 4. Schisma in malam partem usurpatum definitur. — 5. Schisma sic definitum dividitur in purum et mistum. — 6. Schisma purum quid sit? — 7. Schisma mistum quid sit? — 8. Ordinarie et practice loquendo vix unquam nostris hæc diebus datur amplius schisma purum. — 9. Non omnis recessus seu separatio a Papa est schisma, sed solum recessus, et separatio ab ipso tanquam a vicario Christi in terris, et capite formaliter Ecclesiæ catholicæ; et sic aliter a Papa recedens non est proprie schismaticus. — 10. Item proprie schismaticus non est, qui se a quolibet alio episcopo, etiam quia talis est, separat, eique obedire detrectat: Vel se a solis membris alicujus particularis diocesis et Ecclesiæ disjungit. — 11. Schisma proprie dictum et purum in quo differat ab hæresi. — 12. Schisma et hæresis differunt inter se, sicut genus et species; et sic omnis hæreticus est etiam schismaticus, sed non econtra. — 13. Schisma est error voluntatis et non intellectus, ut est hæresis. — 14. Prima pœna, cui subjacent schismatici proprie dicti et puri, est excommunicatio. — 15. Secunda pœna est privatio jurisdictionis ecclesiasticæ, et consequenter nullitas actuum. — 16. Schismatici tamen valide ordinant, quamvis ordinati ab ipsis sint suspensi. — 17. Tertia pœna est inhabilitas ad bene-

(1. Schisma genericè et large sumptum, est nomen Græcum scissuram et divisionem seu disruptionem communionis significans. Cap. *Schisma* 34, caus. 24, quæst. 1, ibi: « Schisma siquidem ipsum, quod Græcum nomen est, scissuram sonat. »

(2. Schisma multipliciter contingere potest, et accipi tam in bonam quam in malam partem. In bonam partem accipi potest, ut *Joan.* cap. ix, num. 16, ibi: *Schisma erat inter eos*. In malam autem partem, ut *I Ad Corinth.*, cap. i, num. 10, ibi: *Et non sint in vobis schismata*. (3. Schisma vero simpliciter prolatum, in malam partem usurpatur. (4. Et schisma in malam partem usurpatum sic definitur: « Schisma est subtractio ab obedientia capitis Ecclesiæ formaliter sumpti, vel ab unione universalis Ecclesiæ. » Est in re communis.

(5. Schisma sic definitum dividitur in purum et mistum, seu conjunctum cum hæresi. *Communis*. (6. Schisma purum est malitiosus recessus a vera Ecclesia quoad obedientiam solum, et fit, et est, cum quis omnes fidei articulos, ac etiam supremam Pontificis potestatem, et primatum in Eccle-

FERRAR. VII.

simis ejus factis undequaque incapæibus active scandalizandi.

(25. Utilius scandalum nasci permittitur, quam veritas relinquatur, textu expresso in cap. *Qui scandalizaverit* 3, De regul. juris, in cujus summario sic habetur: *Propter scandalum evitandum veritas non est omittenda*.

ficia et dignitates ecclesiasticas, et præsertim episcopalem. — 18. Non privantur tamen schismatici beneficiis prius ante schisma rite obtentis. — 19. Quarta pœna est confiscatio omnium honorum. — 20. Quinta pœna est ultimum etiam supplicium durante eorum contumacia. — 21. Schismatici misti seu habentem adjunctam hæresim, quales hæc temporibus sunt fere omnes schismatici, subjacent omnibus pœnis, quibus subjacent hæretici. — 22. Si tempore schismatis sint duo vel plures pontifices, et unus sit certus, ei soli est adherendum; unde qui aliter facerent, et alteri schismatico Pontifici seu antipapæ adhererent, essent et ipsi schismatici. — 23. Invo in tali casu schismatico Pontifici, seu antipapæ adherentes, de fautoria hæretici puniri deberent. — 24. Si tempore schismatis sint duo vel plures pontifices, et nesciatur quis sit vere legitimus Papa, tunc nulli est adherendum, donec Ecclesiæ provisum sit de certo pontifice. Et interim recte, et tute quisque se gereret, adherendo suis episcopis et parochis cum animo parato adherendi illi, quem Ecclesia Christi ut verum papam receperit. — 25. Quamvis tamen alii censeant, posse pro tunc licite fideles sequi, quem maluerint; dummodo parati sint sequi illum, quem concilium generale, seu Ecclesia Christi ut verum papam habuerit. — 26. Tempore schismatis, si commercia civilia sine scandalo tolli nequeant, permittendum est, quod Catholicis cum schismaticis communicent. — 27. Alia ad rem ad n. 55. — Subnect. *Addit. ex aliena manu*, n. 56.

sia credens, ex mera malitia recusat subesse, et obedire Summo Pontifici formaliter sumpto qua tali, seu qua capiti, et Christi in terris vicario, Ecclesiæ universali, vel cæteris dictæ universalis Ecclesiæ membris uniri, aut unitus et conjunctus esse detrectat. Sic schisma fit, et est, cum aliquis principatus, seu aliquod regnum negans obedientiam Summo Pontifici tanquam capiti universalis Ecclesiæ, constituit sibi proprium patriarcham aut episcopum, eique in spiritualibus obedit, spretis seu neglectis, et non attentis Papæ mandatis, licet de cætero Papatum et articulos fidei credat, et hujusmodi principatus et regni princeps, rex et incolæ in tali casu sunt *puri*, et proprie dicti *schismatici*. Sic in re doctores communiter.

(7. Schisma mistum, seu conjunctum cum hæresi est « malitiosus recessus a vera Ecclesia quoad obedientiam pariter, et credentiam; non quoad omnes articulos (quia tunc esset apostata); sed quoad unam, aut plures veritates Catholicas ab Ecclesia definitas et propositas. Et fit, et est, cum quis præter separationem ab unitate veræ Eccle-

5